

Література:

1. Актуальные проблемы обеспечения эффективности горно-шахтного оборудования: специализация ремонтного производства и фирменный ремонт . - [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://neftegaz.ru/science/view/676>
2. **Аникин Б. А.** Аутсорсинг и аутстаффинг : высокие технологии менеджмента : учеб. пособие для студ. вузов / Б. А. Аникин, И. Р. Рудая ; Государственный ун-т управления. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 287 с.
3. **Бравар Жан-Луи, Морган Роберт.** Эффективный аутсорсинг : понимание, планирование и использование успешных аутсорсинговых отношений / Ж-Л. Бравар, Р. Морган ; В.Денисов (пер. с англ.). – Днепропетровск. : Баланс Бизнес Букс, 2007. – 288 с.
4. **Гавриленко Т. В.** Аутсорсинг як інструмент зниження витрат у системі стратегічного управління / Т. В. Гавриленко // Актуальні проблеми економіки . – 2009 . - № 1(91) . – С. 104-109.
5. **Загородній А. Г.** Аутсорсинг та його вплив на витрати підприємства / А. Г. Загородній, Г. О. Партин // Фінанси України . – 2009 . - № 9 . – С. 87-97.
6. **Зозульов О.** Аутсорсинг як інструмент підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах глобалізації / О. Зозульов, О. Микола // Економіка України . – 2009 . - № 8(573) . – С. 16-24.
7. **Кучинський В. А.** Совершенствование организационных основ управления ремонтно-техническим обслуживанием оборудования / В. А. Кучинский // БИЗНЕСИНФОРМ . – 2009 . - № 2(3) . – С. 108-113.
8. **Леміш К. М.** Реструктуризація промислових підприємств на основі аутсорсингу в системі антикризового управління / К. М. Леміш // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля . – 2012 . - № 7(178) . – С. 194-199.
9. **Ткаченко Н. В.** Переваги та ризики використання аутсорсингу в діяльності страхових компаній / Н. В. Ткаченко // Фінансовий простір . – 2011 . - № 3(3) . – С. 97-103.
10. **Хейвуд Дж. Брайан.** Аутсорсинг: в поисках конкурентных преимуществ / Дж. Б. Хейвуд ; пер. с англ. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2004. – 176 с.
11. **Швец Н.В.** Аутсорсинг ремонтно-технічного обслуговування устаткування: переваги та недоліки застосування на промислових підприємствах України / Н.В. Швец // Матеріали II всеукраїнської науково-практичної конференції «Перспективи розвитку економіки в ринкових умовах». – Мукачево.: Мукачівський державний університет, 2013. – С.110-111.

Стаття надійшла: 14.12.2012 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Горелов Д.А.

УДК 336.02

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Маліков В.В., доцент, докт. наук з держ. управління

Абрамова О.С., доцент, к.е.н.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Анотація. У статті проаналізовано поняття «податкова політика» на державному рівні та на рівні підприємства. На підставі аналізу результатів рейтингу Індексу глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ, м. Давос, Швейцарія) встановлено, що податкова політика держави має прямий вплив на рівень конкурентоспроможності підприємств та самої держави на світовому ринку. Але і держава, і окремі підприємства є елементами єдиної складної соціально-економічної системи національної економіки, тому доцільно дослідити взаємозв'язок податкової політики держави та податкової політики підприємства з метою порівняння цілей та засобів їх досягнення. Тому у статті зроблено висновок, що податкові політики підприємства та держави у певному сенсі є віддзеркаленням одна одної, взаємопов'язані та взаємно впливають одна на одну.

Розглянуто визначення термінів «податкова стратегія» та «податкове планування». На підставі визначення терміну «стратегія» за концепцією «5П» Г. Мінцберга: стратегія як план, паттерн, позиція, перспектива та концепція зроблено висновок, що терміни «політика» та «стратегія» є тотожними, а термін «податкова політика» є синонімом терміну «податкова стратегія».

Також у статті досліджено принципи розробки податкового планування на підприємстві у контексті розвитку підприємства та держави. Розробка стратегії податкового планування є «червоною лінією» у загальній стратегії розвитку підприємства. Податкове планування як підсистема фінансового управління за умови його правильної організації в умовах податкового законодавства в змозі забезпечити оптимізацію прибутку з метою підвищення конкурентоспроможності як окремого підприємства, так і держави у цілому. В умовах глобалізації національних економік країн світу, нестабільності та непередбачуваності змін розробка стратегії розвитку та податкової стратегії у їх гармонійному поєднанні дадуть змогу як державі, так і підприємствам втілювати в життя виважену, справедливу та ефективну податкову політику, що, у свою чергу, є необхідною умовою ефективного господарювання та сталого економічного розвитку.

Ключові слова: податки, податкове планування, податкова стратегія, конкурентоспроможність, розвиток підприємства.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується посиленням конкурентності ринків, швидкими темпами зростання змін в зовнішньому середовищі, інформатизацією суспільства, та факторами глобалізації. Ринкове перетворення економіки України у сфері оподаткування полягає не тільки у реформуванні системи оподаткування і податкової політики держави, а також у підвищенні ефективності податкового планування підприємств. В цих умовах значно підвищується роль стратегії податкового планування, що має забезпечити сталий розвиток та забезпечення конкурентоспроможності підприємства на національному та світовому рівні. У зв'язку з цим актуальними є питання визначення місця та дослідження особливостей розробки стратегії податкового планування у сучасних умовах невизначеності ринкової діяльності підприємств України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями щодо розробки стратегії підприємства займався багато авторів, зокрема фундаментальними працями у напрямку стратегічного менеджменту є роботи І. Ансоффа, Г. Мінцберга [1], М. Портера, А. Томпсона та А. Дж. Стрікланда, О.М. Тридіда та М.О. Кизима [2], О.С. Віханського. Питанням розробки податкової стратегії та стратегічного податкового планування підприємства присвячені роботи вітчизняних та закордонних вчених, зокрема Ю.Б. Іванова [3], Л.М. Єріс, Б.П. Яреми [4], П.К. Бечко та Н.В. Лиси [5], Дж. Бюкенена, Е. Аткінсона.

Невирішені складові загальної проблеми. Однак на сьогоднішній день залишається невирішеним ряд проблем. Зокрема, відсутні загально визнані визначення як податкового планування, так і стратегії податкового планування. У роботах сучасних авторів нерідко змішуються такі поняття, як податкова політика, податкова стратегія, податкове планування, стратегія оподаткування тощо. А також досі немає спільної думки науковців щодо стратегічного напрямку розробки податкового планування, що є частиною загальної стратегії розвитку підприємства та держави з метою набуття конкурентоспроможності у сучасних умовах глобалізації світової економіки.

Формулювання цілей статі. Метою даної статті є аналіз змісту поняття «податкова політика» як на державному рівні, так і на рівні підприємства, дослідження визначень термінів «податкова стратегія», «податкове планування», а також дослідження принципів розробки стратегії податкового планування на підприємстві у контексті розвитку підприємства та держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Становлення і розвиток податкової системи України свідчать про її переважну роль у формуванні та розподілі фінансових ресурсів держави. Проте найбільш дієвий вплив система оподаткування має на функціонування і ділову активність підприємств, тобто на ту ланку господарської діяльності, де створюється потенціал та досягається певний рівень конкурентоспроможності країни на світовому ринку. Але нестабільність умов господарювання, прагнення до поповнення бюджету, недотримання принципів економічної обґрунтованості податкових реформ та соціальної справедливості оподаткування призвели до надмірного податкового навантаження на виробників. Наслідком цього є той факт, що національні підприємства не в змозі отримувати той рівень прибутку, який має забезпечити сталий розвиток виробництва, а також той рівень конкурентоспроможності, що дозволить українським товаровиробникам ефективно працювати на світових ринках. Так неконкурентоспроможні підприємства створюють загальний низький рівень конкурентоспроможності країни, що не дозволяє Україні стати в один ряд із провідними державами Європи та світу.

З метою порівняння країн за різними критеріями міжнародні організації спільно з науковими установами визначають рейтинги конкурентоспроможності окремих країн. Найпоширенішим у світі є рейтинг за Індексом глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ, м. Давос, Швейцарія), що базується на комбінації загальнодоступних статистичних даних і результатів глобального опитування керівників компаній [6].

Індекс глобальної конкурентоспроможності (GCI, The Global Competitiveness Index) – це глобальне дослідження й супроводжуючий його рейтинг країн світу по показнику економічної конкурентоспроможності. ВЕФ визначає національну конкурентоспроможність як спроможність країни та її інститутів забезпечувати стабільні темпи економічного зростання за допомогою GCI, що був створений для ВЕФ професором Колумбійського університету Ксав'є Сала-і-Мартіном (Xavier Sala-i-Martin, Columbia University) і вперше опублікований в 2004 р. GCI складається зі 113 змінних, що детально характеризують конкурентоспроможність країн світу, що перебувають на різних етапах економічного розвитку. Всі змінні об'єднані в 12 контрольних показників, що визначають національну конкурентоспроможність [7-8]. За результатами останнього дослідження у світовому рейтингу GCI 2012-2013 Україна посіла 73-тє місце зі 144 країн. У порівнянні із результатами попередніх років це свідчить про значний прогрес: GCI (2011) дорівнював 82 (зі 142 країн) та GCI (2010) складав 89 (зі 139 країн). Детальні значення показників GCI, що отримала Україна у 2012 р., наведено у табл. 1.

Таблиця 1 – Рейтинг України за показниками GCI 2012-2013

Показники GCI	Ранг України	Показники GCI	Ранг України
1. Якість інститутів	132	7. Ефективність ринку праці	62
2. Інфраструктура	65	8. Розвиненість фінансового ринку	114
3. Макроекономічна стабільність	90	9. Рівень технологічного розвитку	81
4. Здоров'я та початкова освіта	62	10. Розмір внутрішнього ринку	38
5. Вища освіта та професійна підготовка	47	11. Конкурентоспроможність компаній	91
6. Ефективність ринку товарів та послуг	117	12. Інноваційний потенціал	71

Джерело: складено автором на підставі [8]

Важливу роль у формуванні потенціалу конкурентоспроможності національної економіки відіграє податкова політика, що створює стимули підвищення продуктивності національного виробництва та праці, формування економічного середовища, сприятливого для розвитку конкурентних переваг національної економіки. Тому до структури всіх вище зазначених рейтингів входять податкові критерії та індикатори, що дозволяють оцінити податкову систему та роботу податкових органів окремих країн. Основними індикаторами оцінки конкурентоспроможності податкової системи у GCI є: загальна кількість податків та зборів у країні, ставки податку на доходи (прибуток) фізичних та юридичних осіб, рівень податкового навантаження, ефективність діяльності податкових органів, стабільність податкового законодавства [6-8]. За показником ефективності оподаткування Україна займає 139-тє місце зі 144 країн, за показником загального податкового навантаження (57,1 % від доходів) отримала 120-тє місце. За результатами аналізу показників GCI, дослідники ВЕФ відзначають наступні найбільш проблематичні фактори, що запобігають розвитку України: 1) обмежений доступ до фінансування – 15,3 %; 2) корупція – 14,0 %; 3) регулювання оподаткування – 13,6 %; 4) ставки оподаткування – 10,5 %; 5) неефективна державна бюрократія – 7,9 %. [8].

Оцінки, отримані ВЕФ, доводять, що податкова політика держави має прямий вплив на рівень конкурентоспроможності підприємств та самої держави на світовому ринку. Але і держава, і окремі підприємства є елементами єдиної складної соціально-економічної системи національної економіки, тому доцільно дослідити взаємозв'язок податкової політики держави та податкової політики підприємства з метою порівняння цілей та засобів їх досягнення.

Отже, податкова політика підприємства – це «складова частина політики управління прибутком, що полягає у виборі найбільш ефективного варіанту сплати податків» [3], з метою забезпечення сталого розвитку та забезпечення конкурентоспроможності. У свою чергу, податкова політика держави – це діяльність держави у сфері встановлення і стягнення податків з метою виконання державних функцій, а саме [9]: 1) внутрішніх: економічної, соціальної, політичної, культурно-виховної та правової; 2) зовнішніх: оборонної, дипломатичної та функції співробітництва. Зокрема у контексті даного дослідження доцільно зробити наголос на виконанні державою економічної функції, що полягає в організації й регулюванні економічної діяльності у країні, та на функції співробітництва, що реалізується шляхом координації економічної діяльності з іншими державами. Таким чином, у певному сенсі держава теж прагне отримання доходів шляхом стягнення податків з метою забезпечення розвитку країни та досягнення нею відповідного конкурентного статусу серед інших країн світу. Тому можливо зробити висновок, що податкові політики підприємства та держави у певному сенсі є віддзеркаленням одна одної, взаємопов'язані та взаємно впливають одна на одну (рис. 1).

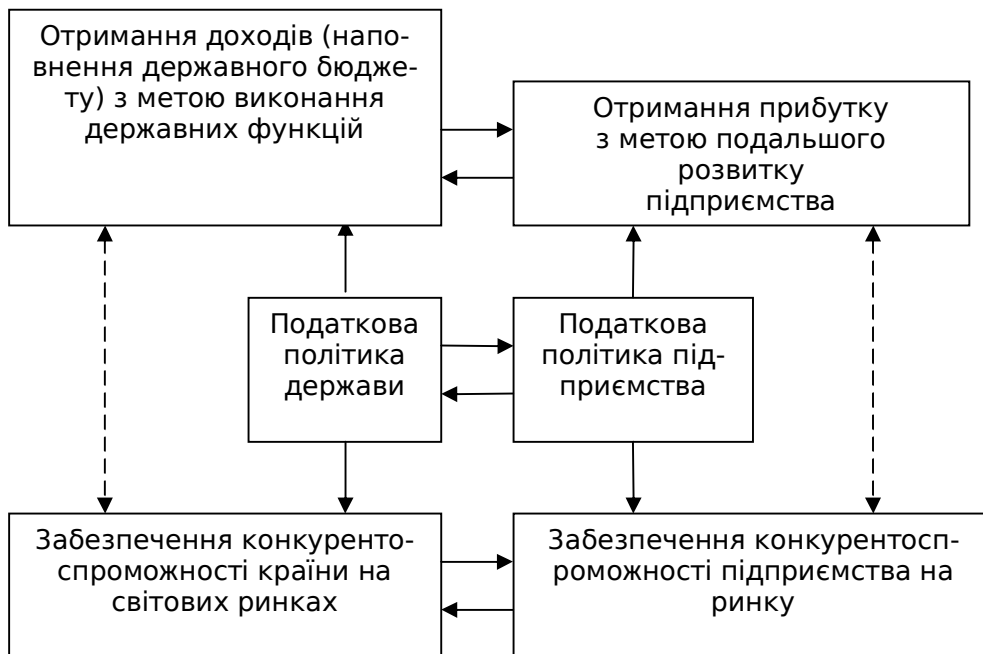

Рисунок 1 – Взаємозв'язок податкової політики країни та підприємства

Визначення податкової політики, що мають місце у тематичній літературі, загалом характеризують її як «постійну, організовану, систематичну та цілеспрямовану діяльність з метою виконання поставлених завдань та досягнення поставлених цілей» та «визначену програму або напрямок діяльності». Така трактовка співпадає із визначеннями терміну «стратегія» у концепції «5П» Г. Мінцберга: стратегія як план, паттерн, позиція, перспектива та концепція [1]. Таким чином, можливо зробити висновок, що терміни «політика» та «стратегія» є тотожними, а термін «податкова політика» є синонімом терміну «податкова стратегія».

Згідно із основами стратегічного менеджменту, основою реалізації стратегії є планування, тому основою податкової стратегії підприємства є податкове планування. У англійських економічних довідниках найпоширенішим є визначення податкового планування є «логічний аналіз фінансової ситуації чи план податкових перспектив задля досягнення фінансових цілей шляхом планування податкових виплат» [10]. У вітчизняній тематичній літературі під податковим плануванням найчастіше розуміють складову частину фінансово-господарської діяльності, завданням якої є максимізація доходів шляхом мінімізації податків. Більш широким за розумінням є визначення податкового планування як інтеграційного процесу раціоналізації господарської діяльності з позиції відповідності діючому податковому законодавству та стратегії життєздатності суб'єктів господарювання [11]. У контексті глобальної конкуренції та отримання підп-

риємством прибутку з метою подальшого якісного розвитку пропонується розглядати податкове планування на підприємстві як створення системи прийняття рішень щодо оптимізації податкового навантаження в умовах нестабільності зовнішнього середовища з метою забезпечення сталого розвитку та конкурентоспроможності підприємства. У сучасних умовах недосконалої податкової системи України податкове планування має бути невід'ємною частиною стратегії розвитку підприємства, а податкова стратегія – засобом зв'язку із мінливим зовнішнім середовищем у сфері оподаткування та взаємодії підприємства та держави задля забезпечення інтересів обох сторін.

Принципами податкового планування прийнято вважати: 1) законність; 2) альтернативність; 3) комплексність; 4) цілеспрямованість; 5) оперативність; 6) ефективність. Податкове планування стосується всіх податків і зборів, що сплачуються підприємством, тому повинне реалізовуватися на усіх рівнях формування стратегії підприємства: корпоративному, діловому, оперативному та функціональному, тоді буде реалізований принцип комплексності. Принцип ефективності буде дотримано, якщо за умови обмеженості ресурсів у підприємства, зокрема ресурсу часу, податкові плани і заходи будуть розроблятися як невідокремлювана частина усіх планів-проектів підприємства, включаючи технічно-технологічні, інноваційні, інвестиційні, фінансові та маркетингові. Принцип альтернативності відбиває сутність управління податковими ризиками та застосування схем оптимізації податкових платежів.

Висновки. Розробка стратегії податкового планування є «червоною лінією» у загальній стратегії розвитку підприємства. Податкове планування як підсистема фінансового управління за умови його правильної організації в умовах податкового законодавства в змозі забезпечити оптимізацію прибутку з метою підвищення конкурентоспроможності як окремого підприємства, так і держави у цілому. В умовах глобалізації національних економік країн світу, нестабільності та непередбачуваності змін розробка стратегії розвитку та податкової стратегії у їх гармонійному поєднанні дадуть змогу як державі, так і підприємствам втілювати в життя виважену, справедливу та ефективну податкову політику, що, у свою чергу, є необхідною умовою ефективного господарювання та сталого економічного розвитку.

Література:

1. **Мишцберг Г.** Школи стратегій / Г. Мишцберг . – СПб: Питер, 2000. – 336 с.
2. **Пономаренко В.С.** Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: Монографія // В.С. Пономаренко, О.М. Тридід, М.О. Кизим. – Х.: ІНЖЕК, 2003. – 323 с.
3. **Іванов Ю.Б.** Податковий менеджмент. – Підручник // Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, А.Я. Кізима, В.В. Карпова. — К.: Знання, 2008. – 525 с.
4. **Ярема Б.П.** Податковий менеджмент: [навч посібник] / Б.П. Ярема, В.П. Маринець. – Львів: «Магнолія 2006», 2007. – 224 с.
5. **Бечко П.К.** Податковий менеджмент: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] /П.К. Бечко, Н.В. Лиса – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 288 с.
6. **Рудь О.В.** Оцінка податкових систем у структурі міжнародних індексів конкурентоспроможності економіки / О.В. Рудь // Сталий розвиток економіки. - №3 (2012). – С. 48-53
7. **Експертно-аналитический портал «Центр гуманитарных технологий»** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gtmarket.ru/ratings/global-competitiveness-index/info>
8. **The Global Competitiveness Report 2012-2013: World Economic Forum** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness>
9. **Шляхтун П.П.** Політологія (теорія та історія політичної науки) / Шляхтун П.П. - К.: Либідь, 2002.- 576 с.
10. **Investopedia** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.investopedia.com/terms/t/tax-planning.asp>
11. **Мартиненко В.А.** Методика реалізації податкового планування на підприємствах промисловості/ В.А. Мартиненко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 1. – С. 69–75.

Стаття надійшла: 24.12.2012 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Горелов Д.А.

